

Sedem statočných

Banskoštiavnické Československé štátne reálne gymnázium v dvadsiatych rokoch minulého storočia sídlilo v budove bývalého evanjelického lýcea. V školskom roku 1923/1924 ho absolvovalo sedem študentov. Jedným z nich bol aj môj otec Vojtech. Z jeho rozprávania som si zapamätal, že základnú školu navštevoval v ťažkých časoch prvej svetovej vojny, keď otec narukoval do rakúsko-uhorskej armády a rodina sa bez neho ťažko žila. Iste to tak bolo aj v rodinách iných spolužiakov. Otcova rodina vtedy bývala v Banskej Belej a on chodieval do školy a zo školy v každom počasí pešky. Z chudobných rodín pochádzali aj ostatní spolužiaci, napríklad jeho celoživotný priateľ Ján Gonda.

Sťažené životné podmienky aj po skončení vojny zrejme zapríčinili, že počet absolventov gymnázia roku 1924 bol v porovnaní s neskorším obdobím taký nízky. Možno to pričítať aj nedostatku kvalifikovaných slovenských učiteľov po vzniku ČSR. Tento nedostatok mali kompenzovať českí učitelia na všetkých, najmä na vyšších úrovniach vzdelávania.

Hoci tých štiavnických maturantov roku 1924 bolo iba sedem, neskôr sa ukázalo, že niektorí z nich boli mimoriadne talentovaní. Napríklad Oskar Ferianc (8. júla 1905 Cerovo – 6. júla 1987 Bratislava, na fotografii tretí zľava) vyštudoval prírodné vedy na Karlovej univerzite v Prahe, pôsobil ako vysokoškolský profesor na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave a patril medzi najvýznamnejších slovenských entomológov, dipterológov, ornitológov a mamaliológov. Jeho vedecké publikácie vychádzali na Slovensku aj v zahraničí. Ján Gonda (13. novembra 1905 Banská Štiavnica – 16. júla 1993 Bratislava, druhý sprava) v rokoch 1924 – 1931 absolvoval Strojnícku fakultu ČVUT v Prahe, roku 1934 získal kvalifikáciu leteckého inžiniera a pôsobil vo Vojenskom leteckom ústave študijnom pri letisku v Letňanoch ako konštruktér a letecký statik. Neskôr sa stal vysokoškolským profesorom a doktorom vied (DrSc.). V rokoch 1947 – 1949 a 1950 – 1953 bol rektorom SVŠT. V rokoch 1956 – 1966 ako akademik SAV zakladal a stal sa prvým riaditeľom Ústavu informatiky SAV. Môj otec Vojtech (9. septembra 1904

Slávny profesorský zbor gymnázia

Sedem maturantov štiavnického gymnázia na table z roku 1924

Banská Štiavnica – 29. marca 1979 Bratislava, prvý zľava) v rokoch 1924 – 1930 absolvoval Právnickú fakultu Karlovej univerzity a získal titul JUDr. Podobne ako mnohí iní slovenskí vysokoškolskí študenti z chudobnejších rodín aj on mohol študovať vďaka štipendiu M. R. Štefánika. V rokoch medzivojnovkej republiky ako sudca pre civilné právo vystriedal viacero miest pôsobenia. Po druhej svetovej vojne postupne pôsobil na súdoch vyšších stupňov (krajský a najvyšší), až nakoniec v rokoch 1951 – 1960 bol predsedom Okresného ľudového súdu v Banskej Štiavnici. S ohľadom na vážne podlomené zdravie v dôsledku drastických životných pomerov za vojnového slovenského štátu 1939 – 1945 (vyvraždenie celej jeho rodiny, ilegalita, účasť v SNP, deportácia do pracovných táborov a do koncentračného tábora Terezín) odišiel roku 1960 do invalidného dôchodku.

Triednym učiteľom absolventskej triedy roku 1924 bol profesor Rakšány. Otec spomínal, že bol prísny, prepadnúť a opakovať ročník nebolo v jeho triedach nič nezvyčajné. Syn profesora Samuela Rakšányho JUDr. Dezider Rakšány podobne ako môj otec absolvoval Právnickú fakultu Karlovej univerzity a celý život sa priatelili. Pred vojnou pracoval v kancelárii ministra zahraničných vecí Dr. Edvarda Beneša. Po skončení druhej svetovej vojny sa stal prvým čs. veľvyslancom

v Belgickom kráľovstve. Po komunistickom prevrate vo februári 1948 ho však odvolali a vrátil sa aj s manželkou Katarínou do Banskej Štiavnice. Vyučoval na Strednej priemyselnej škole chemickej, okrem iného aj francúzštinu. V tomto období si Banská Štiavnica napriek radikálnym zmenám politického režimu stále zachovávala charakter kozmopolitného mesta. Okrem slovenčiny sa tu bežne dalo dohovoriť po maďarsky aj po nemecky, v nepočtených židovských rodinách, ktoré v meste ostali – mnohé z nich neúplné –, sa zachovali aj zvyšky lokálneho dialektu jazyka jidiš.

Aj vo vtedajších ťažkých časoch, keď chudobné rodiny zápasili s problémami každodennej existencie, vážili si vzdelanie ako vysokú hodnotu. Podporovali svoje talentované deti vo vzdelávaní aj ďaleko od domov. Talentovaní študenti sa neuspokojili so stredoškolským vzdelaním, ktoré už samo osebe sa vtedy cenilo, ale pokračovali aj na najvyšších stupňoch škôl a celý život si svoje vedomosti zdokonaľovali. Tento odkaz Banskej Štiavnice by sme mali zachovávať aj dnes.

Peter Gemeiner

Priatelja zo školských lavíc Peter Gemeiner st. a manželka Katarína a Dezider Rakšániovci